

Коренєва О.Г., к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи

ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ФІНАНСОВИЙ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК

Стаття присвячена проблемам переоцінки основних засобів комерційних банків України. Автором проведено порівняльний аналіз порядку відображення переоцінки основних засобів у фінансовому обліку та механізму проведення індексації основних фондів відповідно до податкового законодавства.

Ключові слова: переоцінка, основні засоби, справедлива вартість, індексація.

Основним завданням бухгалтерського обліку основних засобів є своєчасне та правильне відображення операцій з придбання, поліпшення, переоцінки, вибуття та нарахування амортизації основних засобів. В цьому аспекті на даний час досить актуальною постає проблема переоцінки основних засобів з огляду на необхідність обов'язкової перевірки реальної вартості основних засобів перед складанням річного звіту на дату проведення інвентаризації, що регламентується діючою Інструкцією з бухгалтерського обліку основних засобів та нематеріальних активів комерційних банків України, та можливість здійснення

індексації основних фондів відповідно до Закону "Про оприбуткування прибутку підприємств" від 28.12.94 № 334/97-ВР, в редакції Закону України від 22.05.97 № 283/97-ВР зі змінами та доповненнями.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.05.2000 р. за № 248/4509, банк переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більше ніж на 10 %) відрізняється від справедливої його вартості на дату складання балансу. До того ж, у разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінена первісна вартість і сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням первісної вартості та суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість. У свою чергу, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 "Об'єднання підприємств", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 № 163, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 23.07.99 за № 499/3792 (із змінами і доповненнями, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 28.01.2000 р. № 15), справедливою вартістю придбаних ідентифікованих активів є ринкова вартість (земля, будівлі); для машин та устаткування – ринкова вартість, а за відсутності даних про ринкову вартість – відновна вартість (сучасна

собівартість придбання), за вирахуванням суми зносу на дату оцінки; для інших основних засобів – відновна вартість (сучасна собівартість придбання), за вирахуванням суми зносу на дату оцінки.

Фінансовий облік переоцінки основних засобів комерційні банки зобов'язані здійснювати відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України, затвердженої постановою Правління НБУ від 11.12.2000 р. № 475. Згідно з нею суми дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включаються до складу додаткового капіталу, а суми уцінки – до складу витрат. Сума попередніх уцінок, що перевищує суму попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів, під час чергової дооцінки вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою чергової дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і сумою перевищення у складі іншого додаткового капіталу. Сума попередніх дооцінок, що перевищує суму попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів, під час чергової уцінки залишкової вартості цього об'єкта основних засобів спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу із включенням різниці між сумою чергової уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і сумою перевищення до витрат звітного періоду.

Розглянемо схему бухгалтерських проводок за операціями переоцінки (таблиця):

В податковому обліку відповідно до пп. 8.3.3 п. 8.3 ст. 8 Закону "Про оприбуткування прибутку підприємств" платники податків мають право здійснювати лише щорічну індексацію балансової вартості груп основних фондів на коефіцієнт індексації, який розраховується за формулою:

$$K_i = [I(a-1) - 10] : 100, \quad (1)$$

де $I(a-1)$ – індекс інфляції року, за результатами якого здійснюється індексація, причому цей коефіцієнт обов'язково повинен бути більшим за одиницю.

Якщо ж платник податків використав коефіцієнт індексації, то він зобов'язаний визнати капітальний дохід у сумі, що дорівнює різниці між балансовою вартістю відповідної групи основних фондів, яка визначена на початок звітного року з використанням коефіцієнта індексації та балансовою вартістю такої групи основних фондів до індексації. Цей

капітальний дохід відноситься до складу валових доходів платника податків щоквартально в сумі, що розраховується за наступною формулою:

$$C_{(к)} = K_{\delta} \cdot H_a, \quad (2)$$

де $C_{(к)}$ – сума капітального доходу, яка щоквартально відноситься до складу валових доходів;

K_{δ} – капітальний дохід;

H_a – квартальна норма амортизації (1,25 %, 6,25 %, 3,75 відповідно для першої, другої та третьої групи основних засобів).

може як збільшуватися (дооцінка), так і зменшуватися (уцінка), а наслідком індексації в податковому обліку є лише збільшення балансової вартості групи основних фондів.

Таблиця

Схема бухгалтерських проводок за операціями переоцінки основних засобів комерційних банків України

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Дооцінка основних засобів	4400 одночасно: 5100	5100 4409
Уцінка за рахунок дооцінки	5100 одночасно: 4409	4400 5100
Уцінка при недостатності суми дооцінки	5100 7499 одночасно: 4409	4400 4400 5100
Дооцінка при перевищенні суми попередніх уцінок	4400 4400 одночасно: 5100	6499 5100 4409
Уцінка при перевищенні суми попередніх дооцінок	5100 7499 одночасно: 4409	4400 4400 5100
На різницю між перевищенням попередніх дооцінок над уцінками при вибутті основних засобів	5100	5040

Тобто збільшення балансової вартості груп основних фондів ніяк не вплине на розмір оподаткованого прибутку, оскільки валовий дохід збільшиться на таку ж суму, що і амортизація після збільшення вартості основних фондів від проведеної індексації.

Таким чином, здійснення індексації основних фондів в податковому обліку не вимагає проведення їх переоцінки у фінансовому обліку і навпаки. Так, індексація основних фондів може бути проведена навіть при незначному підвищенні індекса інфляції, що необов'язково веде до збільшення їх справедливої вартості більш ніж на 10 %. У свою чергу, справедлива вартість – це показник, на величину якого впливають багато факторів окрім індексу інфляції. До того ж, у фінансовому обліку вартість об'єкта основних засобів за результатом переоцінки

Список літератури

1. Закон “Про оприбуткування прибутку підприємств” від 28.12.94 № 334/97-ВР, в редакції Закону України від 22.05.97 № 283/97-ВР зі змінами та доповненнями.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.05.2000 за № 248/4509.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 “Об’єднання підприємств”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 № 163, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 23.07.99 № 499/3792 (із змінами і доповненнями, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 28.01.2000 № 15).
4. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 11.12.2000 № 475.
5. Петрова С. Схема бухгалтерських проводок за операціями з бухгалтерського обліку необоротних матеріальних і нематеріальних активів комерційних банків України // Вісник НБУ. – 2001. – № 6. – С. 47-51.
6. Шингур И. Переоценка и индексация основных фондов // Бухгалтерская практика. – 2001. – № 2. – С. 48-53.

Summary

The article is devoted to the problems connected with the operations of the assets revaluation of Ukrainian Commercial Banks. The author shows the differences between the financial and fiscal accounting of the revaluation and presents the scheme of accounting transactions.